

6. munkacsoport

A vidék önszerveződő és érdekérvényesítő képessége

Munkacsoport-vezető: G. Fekete Éva

I. Helyzetkép

Abban, hogy a vidék a rendszerváltás vesztesévé vált és a kívánt változások nem vagy csak korlátozottan tudnak elindulni, a vidéki társadalom gyenge önszerveződő és érdekérvényesítő képessége meghatározó szerepet játszik. A rendszerváltás nem ellensúlyozta az államszocialista időszak társadalmi és gazdasági folyamatainak a vidéki társadalom legtradicionálisabb eleme, a család széteséséhez, a civil kurázsi háttérbe szorulásához, a települési önkormányzás technikáinak elfeledéséhez és a vidéki érdekérvényesítés fórumainak és kultúrájának felszámolásához vezető hatásait. Sőt a rendszerváltozás 15 éve alatt újabb gyengítő tényezők is megjelentek. Így pl. a képzett fiatalok elvándorlása, a munkanélküliség és a városi életforma térhódításával együtt a devianciák növekedése, bizalmatlanság, a települési önkormányzatok anyagi ellehetetlenülése, a fejlesztések következtlen, időben rapszodikus biztosítása és legfőképp az ország pártpolitikai érdekek mentén történő megosztása mind a vidék önszerveződő és érdekérvényesítő képességét gyengítették.

Ezeknek tulajdonítható a leginkább rászoruló vidéki térségek pályázati aktivitásának gyengése, az innovációk terjedésének lassúsága, a vidéki érdekek szabályozási folyamatokban való figyelmen kívül hagyása.

II. Jövőkép

Alapvető cél a vidéken élők tisztességes megélhetése és komfortos életkörülményeinek biztonsága. Ám a vidék problémáinak megoldásában a vidéken élők önszerveződő és érdekérvényesítő képességének lényeges javulása nélkül előbbre jutni nem lehet.

A *családok*, a helyi és kistérségi *civil közösségek*, a *kisvállalkozások* és az *önkormányzatok* együttműködésen alapuló cselekvőképessége a változások elindításában és az innovációk terjedésében, míg a vidékiek *megyei*, *regionális*, *országos* és *nemzetközi szerveződései* az érdekérvényesítésben játszanak meghatározó szerepet. Kiepülnek az önszerveződés és az érdekérvényesítés struktúrái és teljesül az önszerveződések három alapfeltétele:

1. *a vidéken élők akarják* a változásokat és készek az azokban való cselekvő részvételre,
2. *tudják*, hogy hogyan lehet ezeket a változásokat végig vinni, azaz rendelkeznek az ehhez szükséges tudással és információkkal,
3. *megegyeztetést és támogatást kapnak kívülről*, azaz vannak tanácsadó hálózatok, pénzügyi támogató rendszerek, a törvényalkotás és a kormányzati szervek értik a vidék gondjait és segítik azok megoldását.

III. Specifikus célok

Az önszerveződő és érdekérvényesítő képesség javítása a vidékiek közösségeinek minden szintjét érintő, a politika, a szakma és a civil szerveződések együttműködésére épülő, folyamatos párbeszédben megvalósuló intézményfejlesztéssel és tanulással érhető el.

Ahhoz, hogy elérhessük a magyar vidék jövőképeiben szereplő állapotot, szükséges:

1. A vidékről alkotott kép megváltozása, a vidékfejlesztés szociális megközelítése helyett a vidék értékeinek társadalmi és gazdasági elismerésére alapozott, a vidéken élők számára perspektívát nyújtó paradigmaváltása.
2. A mindennapok együttműködéseket gátló és az érdekérvényesítésben esélyegyenlőtlenséget teremtő átpolitizáltságának megszüntetése, ezzel szemben a szakmaiság és a civil kurázsi térnyerése.
3. A vidéki önszerveződés struktúráinak stabilizálódása, hatékonyságuk növelése.
4. Az önszerveződésre jelenleg nem vagy csak gyengén képes települési közösségek esetén külső beavatkozásokkal a helyi cselekvőképesség motiválása és erősítése.

IV. Eszközök, javaslatok

1. *Szemléletformálás*: Médiakampány a vidék értékeinek, azok hasznosulásának és társadalmi szerepének, a vidéki élet előnyeinek és hátrányainak bemutatására.
2. *Önkormányzati reform*: Az önkormányzati rendszer településméretből adódó különbségeket figyelembe vevő, a szolgáltatások elérhetőségére, a tisztségviselők felkészültségére, a helyi demokrácia érvényesülésére figyelmet fordító átalakítása.
3. *Decentralizáció*: A vidékfejlesztési döntésekben a kistérségi szint politikaformáló és döntés-előkészítő szerepének növelése, a helyi önkormányzatok fejlesztésre és

közösségi életre fordítható forrásainak normatív biztosítása, ezzel az önszerveződések mozgásterének növelése.

4. *Civil szervezetek megerősítése:* A vidék és ezen belül a vidékfejlesztés civil szervezeteinek politikai, szakmai, módszertani, információs megerősítése, térségi és regionális hálózatok, valamint szakmai szolgáltató bázisok kialakítása.
5. *Együttműködések ösztönzése és segítése, motiváció:* Regionális, országos és nemzetközi vidékfejlesztési partnerségek építéséhez információs és szervezési segítség nyújtása, a közösségfejlesztési technikák, a jó gyakorlatok terjesztése.
6. *Külső humán erőforrások bevitele:* képzett fiatalok alkalmazását és letelepedését ösztönző támogatási rendszer kidolgozása.
7. *Helyi fejlesztési szakemberek:* térségfejlesztési tanácsadó és menedzserhálózat működésének támogatása, a térségmenedzser mint szakma elismerése és szakképzési hátterének biztosítása.
8. *Közösségi infrastruktúra kiépítése:* Az érdekérvényesítéshez szükséges információkat minden településen elérhetővé kell tenni és biztosítani kell a közösségi lét bázisaként szolgáló többfunkciós épületet.
9. *Közösségi vállalkozások:* A hiányzó szolgáltatások ellátására, a foglalkoztatási gondok enyhítésére és a társadalmi tőke növelésére egyaránt képes közösségi vállalkozások mint módszer elterjesztése.
10. *Vidékkutató hálózat:* A vidéken zajló folyamatok követését és a fejlesztési tervek megalapozását tudományos igénnyel végző hálózat kialakítása.
11. *Érdekérvényesítés fórumai:* A vidékfejlesztés önszerveződései számára a mindenkori kormányzattal való párbeszédre lehetőséget adó fórum jogszabályban való biztosítása.
12. *Konfliktuskezelés:* A vidéken várható átalakulásokkal járó konfliktusokra az érintettek felkészítése, a káros következményeket mérséklő intézkedések megtétele.
13. *Nemzetközi megjelenés:* Az európai vidékfejlesztési mozgalmakba való bekapcsolódás támogatása és az európai fórumokon folyó munkáról folyamatos tájékoztatás.